

MỘT CÁI TẾT KHÓ QUÊN

Nguyễn Cường

(Ghi theo lời kể của bà Đinh Thị Dư)

Bà Đinh Thị Dư sinh ngày 10/3/1955, quê ở làng An Mỹ, Cẩm Châu, Hội An, hiện đang cư trú tại khối Bàu Súng, phường Thanh Hà. Năm nay bà đã bước sang tuổi 61 và cũng là chừng ấy cái tết bà đã trải qua. Với bà, lần ăn tết khi bị giam cầm ở nhà lao Hội An sẽ mãi là cái tết không bao giờ quên được.

Hồi tưởng lại cái tết ở nhà lao Hội An, giọng bà trở nên nghèn nghẹn, bồi hồi. Dẫu còn ngất quảng bởi những gì xảy ra cách đây đã gần 43 năm, hơn nữa di chứng để lại sau những trận đòn roi tra tấn tàn bạo của địch theo năm tháng hành hạ bà mãi đến hôm nay và dường như nó vẫn còn sâu đậm lắm.

Trong một lần đi công tác, bà bị địch bắt. Qua các lần khai thác, làm cung ở quận Hiếu Nhơn và ty cảnh sát, địch đưa bà về giam ở nhà lao Hội An. Đó là một ngày trong tháng 3 năm 1972. Ở nhà lao Hội An đến tháng 12/1973, bà bị đưa đi giam tại nhà lao ở tỉnh Ninh Thuận. Sau đó một thời gian, địch đưa bà về lại nhà lao Hội An. Đến tháng 12/1974, địch thả tự do cho bà. Cái tết mà bà trải qua ở nhà lao Hội An là vào lần thứ nhất bà bị giam ở đây. Thời điểm đó bà ở phòng M trong khu nữ phía bắc nhà lao.

Trong phòng có khoảng 30 người gồm nhiều địa phương khác nhau như: Hội An, Điện Bàn, Quế Sơn, Đại Lộc, Duy Xuyên...

Những ngày trước và trong tết, chế độ giam cầm của nhà lao vẫn như mọi ngày với việc bố trí canh trực, kiểm soát gắt gao nhằm ngăn chặn mọi hoạt động đấu tranh của tù nhân. Việc ăn uống trong ngày tết có cải thiện hơn so với ngày thường. Vẫn là cơm ngày hai bữa nhưng thức ăn là thịt mỡ và canh rau muống thay vì cơm trắng với muối, cá ương kho. Mặc tự do, lại sống trong cảnh giam cầm ngột ngạt nhưng bà cũng như các chị em trong phòng cũng đã cảm nhận không khí ngày tết không chỉ qua sự thay đổi của đất trời mà còn qua những hoạt động đã được chị em tạo ra.

Vào ngày thăm nuôi cuối năm, người nhà gửi quà, chủ yếu là bánh chưng, bánh tết vào cho. Trong phòng, chị em nào có quà thăm nuôi đều giữ lại đến tết góp lại chia đều cho nhau cùng ăn. Riêng phần bà vì gia đình quá nghèo nên không được thăm nuôi nhưng vẫn được chị em quan tâm san sẻ như một số chị em khác có hoàn cảnh tương tự.

Bà nhớ trước tết độ vài ngày, trong phòng có gửi mua bên ngoài một số đồ vật. Không có tiền, chị em chia nhau cào tóc rụng vuốt lại thành choang gửi ra ngoài bán, chị em nào có tiền thăm nuôi cũng góp thêm vào. Sau đó chị em sửa soạn bày mâm cúng ở trước phòng để cúng tổ tiên ngày tết và cúng cho những anh chị em ta bị địch đánh chết đem xác chôn ở phía sau nhà lao. Mâm cúng đạm bạc chỉ có một số áo đất, nải chuối, bánh và hương. Tất nhiên bọn giám thị không cho phép tù nhân làm việc này nên phải chọn thời điểm vào ban đêm và ngày đó không có các tên giám thị ác ôn trực. Rất may việc này không bị phát hiện. Trong đêm giao thừa, bà đã cùng một số chị em khác tổ chức lễ tưởng niệm các anh hùng chiến sĩ đã chiến đấu hy sinh cho Tổ quốc. Gọi là lễ nhưng thực ra chỉ là ngồi dậy đứng nghiêm và cúi đầu mặc niệm trong giây lát rồi nhanh chóng giải tán để giữ bí mật. Những hoạt động này ngoài bà là người phụ trách công tác thanh niên trong phòng cũng như của cả khu còn có một số chị em khác như chị Dị quê ở Hòa Vang, chị Kháng quê ở Xuyên Thọ,...

Giải khuây trong ngày tết, chị em thường hay thêu thùa hoặc chơi bài. Có những chị em tụ tập kể chuyện, tâm sự tình cảm với nhau về bản thân, về nỗi nhớ quê hương, gia đình. Câu chuyện về hoàn cảnh đáng thương của chị Hương ở Xuyên Thọ làm bà nhớ mãi. Chồng chị mất sớm để lại chị và 3 đứa con nhỏ. Khi chị bị bắt, thằng anh cùng các em đi

thoát ly. Chị không rõ chúng nó đã đi đâu, tình hình hiện nay thế nào. Chị nhớ con nên ngày nào cũng khóc. Bà cùng chị em trong phòng thường xuyên an ủi, động viên chị cố gắng vượt qua nhưng nước mắt chị cứ ròng rã mãi.

Hát cũng là một hình thức được chị em sử dụng để truyền tải tâm tư, tình cảm của mình. Không chỉ hát trong lúc thêu thùa, nghỉ ngơi, ... chị em còn tổ chức buổi văn nghệ hát những bài hát về mùa xuân, về Đảng hay về gia đình, quê hương làm cho không khí vui hơn. Thế nhưng vui đấy lại buồn đấy bởi những bài hát về gia đình, quê hương gợi nên nỗi nhớ nhà da diết, như bài “Nhớ mẹ” làm cho nhiều chị em không cầm được nước mắt:

*“Mẹ ơi con nhớ mẹ quá chừng
Nhưng mà con nghĩ phận mình trong
lao
Nhớ nhưng chẳng biết làm sao
Gửi lời thăm mẹ gia đình yên tâm
Tết này khác hẳn mấy năm
Chúng con ăn tết ở trong lao tù
Mua đường cùng với nhan đèn
Đơn sơ đạm bạc đặt bàn tổ tiên
Chúng con cũng chẳng có tiền
Lượm từng tóc rụng bán làm quà xuân
Báo tin trong tết mẹ mừng
Chúng con cũng được tung bừng hát ca
Riêng phần chính phủ tặng quà
Cơm ngày hai bữa cũng là mứt kho
Trong tù xin mẹ đừng lo
Thân con cực nhọc đón đau vô cùng
Trong tù nước uống li bì*

Đường đi cách trở vậy thì khó khăn
Đường đi cách trở cách ngăn
Thân con ngàn dặm bán khoản vô cùng
Mẹ ơi xem thấy lạ lòng
Nhìn về thôn xóm vô cùng nhớ thương
Tuy xa cách con không về được
Chắc gia đình mong ước người con
Sợ e nhiệm vụ chưa tròn
Tù đầy đánh đập thân con không ngại
gì
Có đánh đập mới hiểu lòng gian khổ
Có tù đầy mới hiểu được tự do”

Trong buổi văn nghệ này, bà nhớ đã cùng với chị Dị, chị Kháng đóng một vở kịch hát kể về câu chuyện của 3 cha con (bà trong vai Minh, chị Dị trong vai Cần, chị Kháng trong vai người cha). Minh là anh tham gia cách mạng, người em là Cần đi ngược lại con đường của người anh (đi lính chế độ cũ). Nội dung câu chuyện dài lại đã lâu bà không thể nhớ hết nhưng đoạn cao trào bà nhớ rất rõ. Đó là lúc hai anh em tình cờ về nhà thì gặp nhau. Thấy Minh, Cần chĩa súng định bắn thì người cha can ngăn, giải bày: “Khoan khoan đã Cần ơi con đừng vì đô la lương bổng mà con quên đi dòng máu tiên rồng. Thằng Minh với mày 2 anh em ruột thịt, nghĩa tình nào con chia cắt làm hai. Súng kia sao con không đâm bắn vào đầu giặc Mỹ. Giặc Mỹ kia mới là thù là oán. Mẹ của con có tội tình gì chúng đem ra bờ ao bắn giết. Nghĩa tình này con biết tính làm sao. Công dưỡng dục nay con đã trả, phận cha già mòn mỏi cũng vì con”. Nghe qua lời

cha, Cần như nhận ra mọi điều nên quỳ xuống thưa: “Vừa nghe qua mấy lời cha dạy bảo, lòng con đây như bão tố toà bờ. Mấy năm qua con lạc bước sai đường. Theo đế quốc phản dân hại nước ...”. Sau đó người cha tiếp lời: “Cần, Minh hai con lại đây cha nói cho cạn lời. Giờ đây cha thấy già rồi trẻ ra, con ơi đâm ám là đây, việc nhà việc nước hội này mới vinh”. Cuối vở kịch, ba cha con đồng thanh hát lớn: “Một cây làm chẳng nên non, ba cây chụm lại thành hòn, thành hòn núi cao”. Vở kịch diễn ra thành công và nhận được lời tán dương của các chị em trong phòng. Không chỉ hay về cách diễn xuất, nội dung vở kịch còn truyền tải đến chị em lòng căm thù giặc sâu sắc, động viên chị em đoàn kết lại để tạo nên sức mạnh đấu tranh cho những ngày khó khăn phía trước.

Một cái tết nữa lại đến. Những ngày này dầu rộn ràng sắm sửa cho ngày xuân nhưng kỷ niệm về cái tết ở nhà lao Hội An năm nào vẫn là lần ăn tết khó quên với bà. Ăn tết trong cảnh giam cầm, không có người thân bên cạnh, không đầy đủ vật chất, mọi thứ đều đạm bạc, giản đơn nhưng trong vòng tay của đồng đội, đồng chí đó là một cái tết thật ấm áp nghĩa tình và đáng ghi nhớ ♥